

Ключові слова: контракція, сільськогосподарська продукція, договір, сфера застосування договору.

Костив И. Значение и сфера применения договора контракції сельскохозйственной продукции.

В этой статье исследуется регулирование отношений, связанных с закупкой сельскохозйственной продукции, путем заключения договора контракції. Автор исследует значение данного договора и сферу его применения.

Ключевые слова: контракція, сельскохозйственная продукция, договор, сфера применения договора.

Kostiv I. The meaning and scope of the contract for the contracting of agricultural products

This article examines the regulation of relations related to the purchase of agricultural products, by concluding a contract for contracting. The author investigates the significance of this agreement and its scope.

Opportunity at your discretion to choose a contract structure, which will essentially reflect the nature of the relationship between the parties are the permissive principle of modern contract law. Him Implementation positively affects both the position of the parties to the agreement, and on system of legal regulation of these relations in general.

For example, if the actual contracting of agricultural products to apply the rules of the supply agreement, the agricultural producer, which is already due to the objective factors of the weakness of the contract, will lose a number of guarantees provided by the law of its legal status. This state of affairs negatively affects the system of legal regulation of contractual relations of the parties as a whole, as it loses the character of a clear regulator of property relations.

Keywords: contracting, agricultural products, contract, scope of the contract.

Кохановський В.О.

ЗОБОВ'ЯЗАННЯ У СФЕРІ ТУРИЗМУ ЯК ЦИВІЛЬНІ ПРАВОВІДНОСИНИ

УДК 347.412

Актуальність дослідження і постановка проблеми. В сучасному світі туризм став не лише популярним, але і звичним видом відпочинку людини, який все частіше поєднується з бажанням ознайомитися з історією і природними багатствами різних куточків землі, приемним способом навчання, знайомством з новими культурами, спортивним інтересом і спілкуванням. Займаючись такого роду діяльністю, людина стає учасником туристичних відносини, які, з точки зору теорії цивільного права, зазвичай роз-

глядаються як відносини зобов'язального характеру, що виникають між конкретно визначеними учасниками з приводу набуття, використання або передачі прав на туристичний продукт. Отже, для вітчизняної приватно - правової науки характерно вивчення відносин у сфері туризму саме як зобов'язальних.

Втім, цивільні правовідносини у зазначеній галузі виявляються на практиці надзвичайно неоднорідними за своїм змістом, особливо враховуючи неоднорідність самого туристичного продукту у сучасних реаліях інформаційного суспільства, а також появу самодіяльних, самодостатніх і навіть повністю самостійних видів туризму. Тому звернення до доктрини цивільного права у питаннях поняття і видів правовідносин у сфері туризму, зокрема зобов'язальних, набуло важливості і своєчасності на нинішньому етапі розвитку туризму, який розпочався у XXI столітті в результаті поширення досягнень інформаційних технологій.

Стан дослідження теми і напрями подальших досліджень. Важливий внесок у дослідження окремих проблем цивільних правовідносин та поняття правових аспектів туристичної діяльності, які можна використовувати для характеристики зобов'язань у сфері туризму зробили знані цивілісти та сучасні науковці М.М. Агарков, М.І. Брагінський, Т.В. Боднар, В.І. Борисова, В.А. Васильєва, В.В. Вітрянський, Т.В. Дьорова, О.В. Дзера, А.С. Довгерт, О.С. Іоффе, А.О. Кодинець, Н.С. Кузнецова, В.В. Луць, М.М. Малеїна, М.П. Мальська, Р.А. Майданик, З.В. Ромовська, І.В. Спасибо – Фатєєва, Р.О. Стефанчук, В.К. Федорченко, Н.В. Федорченко, В.В. Худо, Д.І. Мейер, Л.О. Отраднова, Й.О. Покровський, В.І. Синайський, М.К. Сулейменов, Є.О. Суханов, М.В. Тонкошкур, Г.Ф. Шершеневич та ряд інших. Разом із тим, якщо питанням договірних відносин у сфері туризму присвячено ряд наукових робіт і публікацій, в тому числі, і вітчизняних авторів, передусім праці М.М. Гудими, О.Ю. Сєрьогіна, Н.В. Федорченко, Р.І. Яворського та ряду інших, то достатньої кількості спеціальних праць, присвячених аналізу зобов'язань як цивільних правовідносин у сфері туризму в Україні досі не здійснювалося, а окремі види договорів у сфері надання туристичних послуг, які ставали об'єктом інтересу фахівців, не охоплюють усіх

сторін зазначеної проблематики. Крім того, в цивілістиці поняття правовідносин, зобов'язання, договору були і залишаються предметом дискусії, так само як поняття і зміст абсолютних і зобов'язальних відносин у різних сферах людської діяльності. Таким чином, подальший аналіз зобов'язань як цивільних правовідносин у сфері туризму є перспективним для побудови у подальшому їх повноцінної системи в теорії і використання на практиці.

Метою даної публікації є формування власних висновків щодо особливостей зобов'язань як цивільних правовідносин у сфері туризму і специфіки абсолютних і зобов'язальних цивільно – правових відносин, які спрямовані на набуття, використання, реалізацію тощо туристичного продукту і його складових.

Виклад основного матеріалу. У туристичній сфері важливо вирізнити зобов'язання у розумінні правовідносин, обов'язку чи боргу і документів, в яких цей обов'язок зафіксований (наприклад, туристична путівка тощо) так, як це прийнято в теорії права [1, С.319; 2, С.293]. Зазначимо принагідно, що Й.О. Покровський не лише констатує, але і доводить у своїй видатній праці, що «поняття зобов'язання пройшло в історії довгу і складну еволюцію, і в нинішній час воно далеко не те, чим воно було на початку свого існування, у ранніх сумерках цивільного побуту» [3, С.236]. Відлуння цих давніх часів чутно навіть сьогодні, у різних інтерпретаціях зобов'язання. Відповідно до положень ст.509 ЦК України, зобов'язанням є правовідношення, в якому одна сторона (боржник) зобов'язана вчинити на користь другої сторони (кредитора) певну дію (передати майно, виконати роботу, надати послугу, сплатити гроші тощо) або утриматися від певної дії, а кредитор має право вимагати від боржника виконання його обов'язку [4]. Для порівняння зазначимо, що у законодавстві ряду інших країн також говориться про зобов'язання як правовідношення, але з одним важливим уточненням: «Кредитор зобов'язаний прийняти від боржника виконання» [5]. На нашу думку, доречно передбачити таку норму і в ч. 1 ст.509 ЦК України, оскільки ми підтримуємо позицію цивілістів, які вважають, що «основний обов'язок зобов'язального правовідношення випливає з того, що з економічної точки зору зобов'язання опосередковує переміщення майно-

вих результатів праці (переміщення із сфери виробництва у сферу обміну, а через нього – у сферу споживання)» [1, С.319]. Законодавче визначення висвітлює ряд важливих моментів: по – перше, визначає сторони зобов'язання – кредитор і боржник; його об'єкт – цивільно – правовий обов'язок боржника перед кредитором і вимога кредитора, спрямована до боржника; зміст зобов'язання – активна або пасивна поведінка боржника. «Зобов'язання, таким чином, створює у певному сенсі певну зв'язаність волі боржника, певний – передусім психічний – примус для нього, і з цієї точки зору будь – яке зобов'язання може бути охарактеризоване як приватна норма поведінки для боржника в інтересі кредитора...», - вірно підмічає Й.О. Покровський [3, С.236].

Отже, у цій статті ми передусім ведемо мову про зобов'язання як правовідношення. Виходячи із зазначеного, нами, у першу чергу, аналізуються як саме поняття, так і специфіка зобов'язальних правовідносин у сфері туризму, які набувають все більш важливого значення у житті сучасної людини і спрямовані на виконання конкретних дій конкретно визначеними сторонами зобов'язальних правовідносин з метою набуття, використання, відчуження, передачі, поширення тощо різного роду об'єктів, з яких складається конкретний туристичний продукт.

Суб'єкти таких правовідносин домовляються між собою (здебільшого з використанням сучасних інформаційних засобів зв'язку) про обмін будинками, про короточасну оренду житла, інформаційні, екскурсійні послуги, послуги перевезення, купують сувенірну продукцію, продукти харчування, будинки на колесах і палатки для проживання у будь – якому місці, яке сподобалось і придатне (спеціально пристосовано для такого тимчасового проживання), звертаються за допомогою з усіх питань, що виникають, на веб-сайти інших осіб, в тому числі, і все частіше поза усталеною системою туристичної галузі, не звертаючись до туристичних компаній, турагенств і туристичних агентів. Не враховувати таких тенденцій і навіть досить поширеної за останні роки практики було б недалекоглядно. Тому можна констатувати, що частина відносин у сфері туризму виникає у зв'язку з реалізацією туристом своїх абсолютних цивільних прав – права власності (на

туристичні карти, продукти харчування, туристичне знаряддя, сувенірну продукцію, придатний для використання для проживання транспорт, палатки), комплексу інформаційних прав (з набуття, ознайомлення і використання туристичної інформації, зокрема, права на інформацію як особистого немайнового блага, права на інформаційну послугу тощо), і комплексу особистих немайнових прав (особливо прав: на життя, охорону здоров'я, результати інтелектуальної творчої діяльності, на особисті папери, на об'єднання тощо). В названих абсолютних туристичних відносинах праву однієї особи на об'єкт цивільних прав протистоїть обов'язок всіх інших членів суспільства не порушувати права суб'єкта у сфері туризму.

Як приклад, зазначимо, що такі відносини виникають, зокрема, при реалізації особою – туристом свого права на безпечне для життя і здоров'я довілля під час подорожі, реалізації своїх авторських прав при підготовці подорожніх записок, опису вражень від походів у путівниках, використанні призначеної для туристів інформації, її обробці, збереженні тощо, а також при реалізації своїх прав власності на набуту сувенірну продукцію, транспортні засоби, якими турист пересувається і в яких тимчасово проживає, на придбані продукти харчування і туристичне приладдя. В описаних відносинах лише уповноважений суб'єкт має можливість вимагати захисту своїх абсолютних прав власності, авторських, інформаційних тощо від будь – якої особи, яка їх порушує. В «класичних» туристичних відносинах за участю турфірм, турагентів тощо абсолютні відносини також присутні, наприклад, коли йдеться про право власності суб'єктів цих відносин на ті чи інші об'єкти (об'єкти розміщення і транспортування, багаж, транспортні білети, путівки тощо), особисті немайнові і інформаційні права (на об'єкти особистих немайнових і інформаційних прав), права інтелектуальної власності (на рекламну продукцію, вивіски, путівники, географічні карти і схеми, авторські маршрути, описи екскурсійних маршрутів тощо).

Втім, основне місце у сфері туризму становлять правовідносини між конкретно визначеними особами, у межах яких задоволення інтересів однієї особи здійснюється за рахунок виконання

свого обов'язку іншою стороною цих конкретних правовідносин. Таким чином, суб'єктивному праву однієї сторони протистоїть обов'язок іншої сторони відносин у сфері туризму. Такого роду відносини можна назвати зобов'язальними відносинами у сфері туризму, або синонімічно – туристичними зобов'язальними відносинами. Для усвідомлення поняття і правової природи зобов'язань у сфері туризму, слід звертати увагу не лише на визначення і пояснення, надані науковцями з приводу розуміння категорії «зобов'язання» як такої, але і на згадувані в літературі суміжні поняття, дискусії навколо них.

Як одне із основних понять приватного права, категорія зобов'язання, як ми переконались вище, трактується неоднозначно – як в літературі, так і в нормах законодавства. Втім, найпоширенішим підходом залишається розуміння зобов'язання як виду цивільних правовідносин: «зобов'язання – це цивільне правовідношення, в силу якого одна особа (або декілька осіб) має право вимагати від іншої особи (або від декількох інших осіб) вчинення визначеної дії або утримання від вчинення будь – якої дії» [6]; «зобов'язання – це відносне правовідношення, що опосередковує товарне переміщення матеріальних благ, в якому одна особа (боржник) на вимогу іншої особи (кредитора) зобов'язана вчинити дії щодо надання їй визначених матеріальних благ» [7, С.484]; «зобов'язання – це закріплені цивільним законом суспільні відносини з приводу переміщення майна або інших результатів праці, у силу яких одна особа (кредитор) має право вимагати від іншої особи (боржника) вчинення певних дій та обумовленого утримання від вчинення визначених інших дій» [8, С.54].

В зарубіжній літературі визначаються характерні риси зобов'язальних правовідносин та їх відмінність від інших правовідносин [1, С.320]. Не з усіма зазначеними у вище наведеному джерелі рисами і відмінностями ми можемо погодитися. Так, наприклад, у першому положенні автором переліку додатково звертається увага на те, що «вченими – юристами «робляться спроби знайти немайнові зобов'язання [9], які не увінчалися успіхом» [10; 11]. Таке твердження породжує дискусію. На нашу думку, слід уточнити, що зобов'язання – це *переважно, але не*

обов'язково майнове правовідношення, оскільки вітчизняна теорія приватного права спирається на ґрунтовні дослідження сфери особистих немайнових прав фізичної (і в ряді випадків юридичної) особи, які доводять, що зобов'язання можуть виникнути і виникають між конкретно визначеними суб'єктами, наприклад, у відносинах між пацієнтом і лікувальним закладом. (пацієнт має право звернутися до лікувального закладу за медичною допомогою, а цей заклад зобов'язаний надати відповідне лікування; пацієнт має право на інформацію про стан свого здоров'я, а лікар зобов'язаний надати повну і зрозумілу інформацію про стан його здоров'я і методи діагностики і лікування тощо). Те саме можна сказати і про відносини у сфері туризму. Турист має право на отримання повної достовірної і доступної для сприйняття інформації про маршрут подорожі, про вартість путівки, про загрози життю і здоров'ю під час подорожі, а компетентні органи і/або організатори туру – надати таку інформацію. Роботи зарубіжних і українських вчених, таких як Л.А. Лунець, І.Б. Новицький, М.М. Малєїна, Л.О. Красавчикова, А.О. Кодинець, З.В. Ромовська, С.О. Сліпченко, Р.О. Стефанчук та багатьох інших лежать в основі вже перевічених шляхом закріплення у законодавстві і реалізації на практиці особистих немайнових прав фізичних осіб, які допускають можливість існування зобов'язальних немайнових правовідносин.

Усі інші характерні риси доречно розглянути під кутом зору можливості існування зобов'язальних немайнових правовідносин і тому не можна визнати вичерпним визначення зобов'язання, яке сформульоване неступним чином: «зобов'язання – це майнове відносне цивільне правовідношення, у відповідності з яким одна сторона (боржник) зобов'язується здійснити на користь іншої сторони (кредитора) певну дію або утриматися від певної дії з передання речей і майнових прав, виконання роботи, надання послуги» [1, С.320]. У вітчизняних наукових працях пропонується інший перелік рис, які притаманні зобов'язанню як різновиду цивільних правовідносин: зобов'язання є динамічними правовідносинами, оскільки опосередковують переміщення матеріальних цінностей між суб'єктами цивільного права на відмі-

ну, наприклад, від відносин власності, які визначають приналежність майнових цінностей якійсь особі; боржник у зобов'язанні повинен вчинити на користь кредитора певну дію або утриматися від вчинення дії; зобов'язання є переважно майновими відносинами, оскільки особисті немайнові права особи є невідчужуваними та не можуть переміщуватися; у зобов'язальних відносинах є завжди визначений суб'єктний склад; у зобов'язанні завжди є боржник та кредитор; навіть якщо зобов'язання виникає із порушення абсолютного права (наприклад, зобов'язання із завдання шкоди), після настання підстави виникнення зобов'язання його суб'єктний склад буде визначеним [12]. З таким переліком в цілому можна погодитися і коли йдеться про зобов'язальні відносини у сфері туризму, але у подальшому кожна із названих рис має бути підтверджена конкретними прикладами із практики, що вже виходить за межі предмету даного дослідження.

Висновки. В результаті аналізу зобов'язань як правовідносин у сфері туризму, можна сформулювати наступні висновки:

- у туристичній сфері важливо вирізняти зобов'язання у розумінні правовідносин, обов'язку чи боргу і документів, в яких цей обов'язок зафіксований - так, як це прийнято в теорії права; найпоширенішим підходом залишається розуміння зобов'язання як виду цивільних правовідносин; при цьому зобов'язання слід визначати як *переважно, але не обов'язково* майнове правовідношення;

- цивільні правовідносини у сфері туризму виявляються на практиці надзвичайно неоднорідними за своїм змістом, особливо враховуючи неоднорідність самого туристичного продукту у сучасних реаліях інформаційного суспільства, а також появу самодіяльних, самодостатніх і навіть повністю самостійних видів туризму; частина відносин у сфері туризму виникає у зв'язку з реалізацією туристом своїх абсолютних цивільних прав, в яких праву однієї особи на об'єкт цивільних прав протистоїть обов'язок всіх інших членів суспільства не порушувати права суб'єкта у сфері туризму, між тим, основне місце у сфері туризму становлять правовідносини між конкретно визначеними особами, у межах яких задоволення інтересів однієї особи здійснюється за

рахунок виконання свого обов'язку іншою стороною цих конкретних правовідносин.

1. Сулейменов М.К. *Гражданское право Республики Казахстан: опыт теоретического исследования. Том 3/ М.К.Сулейменов. Часть вторая. Теоретическая. Раздел 2. Гражданское правоотношение.* – Алматы, 2016. – 464с. – С.319;
2. Синайский В.И. *Русское гражданское право./ В.И.Синайский.* – М. «Статут», 2002. – 638с. – С.293;
3. Покровский И.А. *Основные проблемы гражданского права. /И.А.Покровский.* – М.: Статут (в серии «Классика российской цивилистики»), 1998. – 353с. – С.236;
4. *Цивільний кодекс України, Закон, Кодекс від 16.01.2003 № 435-IV // Відомості Верховної Ради України офіційне видання від 03.10. 2003 р., № 40, стаття 356;*
5. *Гражданский кодекс Республики Казахстан (Общая часть). Принят Верховным Советом Республики Казахстан 27 декабря 1994 года, стаття 268; Электронный ресурс. Режим доступа: https://online.zakon.kz/Document/?doc_id=1006061#pos=2830;-99&sdocrams=text%3D268%26mode%3Dindoc%26topic_id%3D1006061%26spos%3D1%26tSynonym%3D1%26tShort%3D1%26tSuffix%3D1&sdos_pos=0;*
6. Агарков М.М. *Обязательство по советскому гражданскому праву./ М.М.Агарков. Ученые труды ВШЮН. Вып. 3. М.: Юрид. изд-во НКЮ СССР, 1940. – 192с. Электронный ресурс. Режим доступа: <https://www.twirpx.com/file/701210> ;*
7. *Гражданское право. Том 1 / под. ред.. А.П.Сергеева, Ю.К.Толстого. – М.: Прспект, 1998. – 632с. – С.484;*
8. Иоффе О.С. *Избранные труды. В 4 т./О.С.Иоффе. – Т.3. Обязательственное право. СПб.: Юридический центр Пресс, 2004. – 837с. – С.54;*
9. Новицкий И.Б., Лунц Л.А. *Общее учение об обязательстве. М. Юр. лит., 1950. - 412с. Электронный ресурс. Режим доступа: <https://www.twirpx.com/file/158852> ;*
10. Иоффе О.С. *Обязательственное право. М.: «Юрид. лит», 1975 – 880с. - Электронный ресурс. Режим доступа: <https://www.twirpx.com/file/248209>*
11. *Гражданское право [Текст] : [учебник] / Санкт-Петербургский гос. ун-т ; [Н. Д. Егоров и др.] ; под. ред. Ю. К. Толстого, А. П. Сергеева.*

- Санкт-Петербург : Теис, 1996. - Ч. 1. - 1996. - 550 с. *Електронний ресурс*. Режим доступу: <https://search.rsl.ru/ru/record/01001729024> ;
12. *Науково – практичний коментар до Цивільного кодексу України*. ІАС «Ліга – Закон». *Електронний ресурс*. Режим доступу: <http://Legalexpert.in.ua/Komkodeks/gk.html?start=459>.

Кохановський В.О. Зобов'язання у сфері туризму як цивільні правовідносини

У статті розглядаються зобов'язання у сфері туризму у розумінні цивільних правовідносин, що є найпоширенішим підходом в теорії цивільного права. Звертається увага на те, що у туристичній сфері важливо вирізняти зобов'язання у розумінні правовідносин, обов'язку чи боргу і документів, в яких цей обов'язок зафіксований. Пропонується визначати зобов'язання як переважно, але не обов'язково майнове правовідношення. Доводиться, що цивільні правовідносини у сфері туризму виявляються на практиці надзвичайно неоднорідними за своїм змістом, особливо враховуючи неоднорідність самого туристичного продукту у сучасних реаліях інформаційного суспільства, а також появу самодіяльних, самодостатніх і навіть повністю самостійних видів туризму.

Ключові слова: зобов'язання, сфера туризму, туристичний продукт, абсолютні і зобов'язальні цивільні правовідносини; майнові і особисті немайнові цивільні правовідносини.

Кохановский В.А. Обязательства в сфере туризма как гражданские правоотношения.

В статье рассматриваются обязательства в сфере туризма в понимании гражданских правоотношений, что является самым распространенным подходом в теории гражданского права. Обращается внимание на то, что в туристической сфере важно выделять обязательства в понимании правоотношений, обязанности или долга и документов, в которых эта обязанность зафиксирована. Предлагается определять обязательства как преимущественно, но не обязательно имущественные правоотношения. Доказывается, что гражданские правоотношения в сфере туризма оказываются на практике чрезвычайно неоднородными по своему содержанию, особенно учитывая неоднородность самого туристического продукта в современных реалиях информационного общества, а также появление самостоятельных, самодостаточных и даже полностью самостоятельных видов туризма.

Ключевые слова: обязательства, сфера туризма, туристический продукт, абсолютные и обязательственные гражданские правоотношения, имущественные и личные неимущественные гражданские правоотношения.

Kokhanovskiy V.O. Commitments In The Sphere Of Tourism As A Civil Legal Relations.

The article deals with the obligations in the field of tourism in the understanding of civil legal relations which is the most common approach in the theory of civil law. Attention is drawn to the fact that in the sphere of tourism it is important to consider the obligations in the understanding of legal relations, duties or debt and documents

in which this duty is fixed. It is proposed to define obligations as predominantly, but not necessarily, property relations. It is proved that civil legal relations in the field of tourism are in practice extremely heterogeneous in content, especially given the heterogeneity of the tourism product itself in the modern realities of the information society, as well as the emergence of self-sufficient, self-sufficient and even completely independent types of tourism. Part of the relations in the sphere of tourism arises in connection with the realization by the tourist of their absolute civil rights in which the right of one person to the object of civil rights is opposed by the duty of all other members of society not to violate the rights of the subject in the sphere of tourism. Meanwhile, the main place in the sphere of tourism is the legal relationship between certain persons within the limits of which the satisfaction of the interests of one person is carried out through the performance of their debt by the other party of these specific legal relations. The appeal to the doctrine of civil law in matters of the concept and types of legal relations in the sphere of tourism, in particular the obligations, has acquired special importance and timeliness at the current stage of tourism development, which began in the 21st century as a result of the dissemination of information technology achievements.

Keywords: obligations, sphere of tourism, tourist product, absolute and obligatory civil legal relations, property and personal non-property civil legal relations.

Кухарев О.Є.

УПРАВЛІННЯ СПАДЩИНОЮ: СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

УДК 347.65/.68

Постановка проблеми. Визнання приватної власності та її непорушності, відмова від обмежень щодо кількості та вартості майна, яке може належати особі на праві приватної власності змінили саму структуру спадщини. До її складу в сучасний період можуть входити засоби виробництва, цілісні майнові комплекси (в тому числі фермерські господарства), земельні ділянки та інше нерухоме майно, пакети цінних паперів, частки у статутному (складеному) капіталі господарських товариств, майнові права інтелектуальної власності тощо. Враховуючи ускладнення об'єктів спадкового наступництва, гостро постає проблема збереження спадщини у період з дня смерті спадкодавця до її оформлення спадкоємцями. Ці моменти можуть бути віддалені один від одного досить тривалим періодом у часі. Саме протягом цього строку спадщина, зважаючи передусім на її склад, потребує особливих